

[PODSUMOWANIE] IX Festiwal Teologii Politycznej: Stefan Żeromski PATRIOTA // INTELLIGENT // PISARZ

Tegoroczna, dziewiąta edycja Festiwalu Teologii Politycznej była nie tylko hołdem dla jednego z największych pisarzy polskich przełomu XIX i XX wieku, lecz także próbą odczytania dzieła Żeromskiego w świetle współczesnych pytań o sens patriotyzmu, o tożsamość narodową i powinności sztuki. Stefan Żeromski: patriota, inteligent, pisarz – tak brzmiało hasło przewodnie, które wyznaczyło kierunek refleksji podczas pięciu różnorodnych spotkań łączących literaturę z filmem, filozofią i sztukami wizualnymi.

Od 6 do 16 października 2025 roku Warszawa stała się przestrzenią wielkiej rozmowy o Żeromskim. Festiwal zainaugurowało wydarzenie filmowe w kinie Syrena, kolejne dni wypełniły warsztaty artystyczne i filozoficzne, a zwieńczyła go debata ekspercka poświęcona Żeromskiemu jako artyście. Wszystkie spotkania dostępne są dziś w formie nagrań wideo, do których obejrzenia gorąco zachęcamy.

1. dzień: Dlaczego służymy obcym sprawom?

Pierwszy dzień Festiwalu otworzył Mateusz Werner prelekcją wprowadzającą do pierwszej części filmu Popioły Andrzeja Wajdy, którego projekcja stała się punktem wyjścia do rozmowy o patriotyzmie i polskiej samoświadomości. Werner ukazał Żeromskiego jako pisarza,

który – podobnie jak Sienkiewicz czy Brzozowski – szukał w historii nie tyle pocieszenia, ile prawdy o narodzie. Jego bohaterowie zmagają się z losem narodu pozbawionego państwa, z dramatem zdrad i złudzeń, ale i z nadzieją, że historia może być nauczycielką mądrości, nie tylko cierpienia.

Wajda, jak zauważył prelegent, wykorzystał napięcia wewnątrzpartyjne lat sześćdziesiątych, by zrealizować film, który – mimo formalnych ograniczeń – otworzył przestrzeń dla debaty o sensie walki i zdrady, o moralnym wymiarze patriotyzmu. Żeromski, choć w PRL-u przedstawiany jako pisarz „postępowy”, pozostaje twórcą głęboko antytotalitarnym. To właśnie w jego pytaniach – *dlaczego nie potrafimy bronić własnej państwowości, dlaczego służymy obcym sprawom* – kryje się dramat, który nadal wybrzmiewa w polskim doświadczeniu.

Przeczytaj pełną relację z pierwszego dnia i obejrzyj zdjęcia

<https://youtu.be/uCu10eCx0MU>

2. dzień: Kolaż jako narzędzie myślenia

Drugi dzień upłynął pod znakiem warsztatu kolażu analogowego „Ostre brzegi świata”, prowadzonego przez Natalię Szerszeń i Michała Strachowskiego. Kolaż stał się dla uczestników nośnym narzędziem refleksji nad współczesnością, a pisarstwo Żeromskiego prowadziło zebranych przez różne obszary refleksji społecznej.

W ten sposób literatura spotkała się ze sztuką wizualną, a wrażliwość pisarza przez całe swoje życie zaangażowanego społecznie – z bieżącym doświadczeniem dzisiejszego świata. Warsztaty pokazały, że Żeromski wciąż jest pisarzem żywym, inspirującym do myślenia i tworzenia.

Przeczytaj pełną relację z drugiego dnia i obejrzyj zdjęcia

3. dzień: Żeromski, lud i nawłóć

Podczas trzeciego dnia odbyła się w Domu Literatury, odbyła się dyskusja, w której wzięli udział Dariusz Gawin, Agnieszka Nogal i Konrad Wyszkowski. Rozmowę, wzbogaconą o lekturę prozy Żeromskiego w aktorskim wykonaniu Dariusza Jakubowskiego, moderowali Natalia Szerszeń i Maciej Nowak z Teologii Politycznej.

Paneliści dyskutowali nad wizją społeczeństwa w ujęciu Żeromskiego. Profesor Agnieszka Nogal podkreślała jego nieufność wobec elit i przekonanie, że to w ludzkiej tkwi moralny potencjał odrodzenia Polski. Profesor Dariusz Gawin zwracał uwagę na wiecznotrwałość zalet i wad centrum polskości, jakim jest polski dwór, źródło inteligencji, odwołując się do nośnej metafory nawłóci.

Doktor Konrad Wyszkowski wskazywał na mocne przekonanie pisarza o wychowawczej, ważnej roli sztuki. Dla autora *Przedwiośnia* słaba kultura jest skazana na naśladownictwo, za to mocna tworzy i zmienia

świat. To przesłanie brzmi szczególnie mocno dziś, gdy pytamy o siłę współczesnej polskiej kultury.

Przeczytaj pełną relację z trzeciego dnia i obejrzyj zdjęcia

4. dzień: O co pytać dzieło literackie?

Kolejne spotkanie miało charakter warsztatu filozoficznego. Doktor Tomasz Herbich poprowadził z pozycji historyka filozofii dyskusję wokół opowiadania *Rozdzióbią nas kruki, wrony...* i fragmentów *Szyfrowych prac*, odwołując się także do pism Brzozowskiego. W duchu hermeneutyki Gadamera uczestnicy uczyli się formułować pytania *do* tekstu, a więc nie tylko poszukiwać sensu nadanego dziełu przez autora, lecz także szukać w nim tego, co dziś przemawia szczególnie głośno do czytelnika.

Przeczytaj pełną relację z czwartego dnia i obejrzyj zdjęcia

5. dzień: Człowiek i artysta, artysta i człowiek

Zwieńczeniem Festiwalu była debata *Stefan Żeromski. Pisarz z udziałem Marii Jolanty Olszewskiej, Karola Samsela i Mikołaja Mirowskiego*, prowadzona przez Jakuba Moroza. Fragmenty prozy interpretował podczas debaty Andrzej Ferenc.

Żeromski okazał się dla panelistów twórcą o wysokiej samoświadomości, zmagającego się nie tylko z formą i językiem, lecz także z trudnościami życia osobistego. Prof. Olszewska przypomniała, że obiegowa „żeromszczyzna” to krzywdzący skrót myślowy, bo autor *Ludzi bezdomnych* był jednym z pierwszych polskich pisarzy operujących techniką strumienia świadomości. Prof. Samsel dodawał, że nie da się czytać jego prozy bez kontekstu wewnętrznego napięcia między romantyzmem a naturalizmem i nieustannego poszukiwania języka prawdy. Dr Mirowski przypomniał, że Żeromski, wbrew schematom PRL-owskiej recepcji, był pisarzem rozczarowanym

nowoczesnością, wiernym idei niepodległej Polski. Jego „szklane domy” są nie utopią naiwności, lecz metaforą palącego pragnienia odnowy.

Przeczytaj pełną relację z piątego dnia i obejrzyj zdjęcia

Żeromski: wciąż nasz

IX Festiwal Teologii Politycznej odmalował portret pisarza wymykającego się dotychczasowym klasyfikacjom. Jego dzieło pozostaje żywym laboratorium idei – przestrzenią, w której pytania o wspólnotę, polskość i „nasze dziś” pozostają otwarte i domagają się odpowiedzi.

Dziś, gdy świat przyspiesza, a kultura bywa zdominowana przez doraźność, powrót do Żeromskiego staje się aktem odwagi i troski. Odwagi – by mierzyć się z trudnymi pytaniami o polskość, o granice dobra i zła, o odpowiedzialność za słowo. Troski – by zachować wrażliwość na to, co w człowieku kruche, lecz najistotniejsze.

Dzień pierwszy, trzeci i piąty IX Festiwalu Teologii Politycznej zostały zarejestrowane i udostępnione w formie nagrań wideo. To doskonała okazja, by wrócić do tych rozmów i posłuchać, jak współcześni filozofowie, literaturoznawcy i artyści odczytują Żeromskiego na nowo. Zapraszamy!

Mówili o festiwalu:

Stowarzyszenie imienia Stefana Żeromskiego

Tygodnik „Idziemy”

Miasto Stołeczne Warszawa

Biuletyn Polonistyczny

Dom Literatury

Warszawa 19115

Radio Wnet: Natalia Szerszeń — Stefanowi Żeromskiemu można poświęcić więcej niż rok — Rozmowa wokół IX Festiwalu Teologii Politycznej

Patroni medialni:

PRESSJE[®]

Radio Wnet

Partnerzy:

***Dofinansowano ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie
w ramach programu „Patriotyzm Jutra” edycja 2025***

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

MUZEUM
HISTORII
POLSKI

PATRIOTYZM JUTRA

Projekt współfinansuje miasto stołeczne Warszawa

projekt współfinansuje
miasto stołeczne
Warszawa